

วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย

“งอกงามด้วยปัญญาบนฐานคิดชุมชน”

วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (มศว) ซึ่งมีฐานะเทียบเท่าคณะวิชา ถือเป็นวิทยาลัยที่มีชื่อเรียกว่า โพธิวิชชาลัย เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย และมีสถานที่ตั้งในการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างไปจาก 18 คณะที่มีอยู่ใน มศว โดยมีพื้นที่จัดการศึกษาอยู่ในพื้นที่ภูมิรัฐศาสตร์ 4 จังหวัดชายแดนที่ติดกับ 4 ประเทศเพื่อนบ้าน โดยขณะนี้เปิดทำการอยู่ 2 แห่ง คือ หลักสูตรการจัดการภูมิสังคมจัดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาที่วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มศว สระแก้ว ติดกับราชอาณาจักรกัมพูชา (พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ) ที่วิทยาลัยโพธิวิชชาลัยแม่สอด มศว ตาก ติดเมียนมาร์ (พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ)

นอกจากที่ วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย ยังมีพื้นที่จัดการศึกษาภาคบังคับอยู่ที่ โรงเรียนสาธิตชุมชนการเรียนรู้ สมเด็จพระเจ้า วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มศว แม่แจ่ม จังหวัด เชียงใหม่ โดยโรงเรียนสาธิตแห่งนี้ ถือเป็น โรงเรียนสาธิตต้นแบบ ในการจัดการศึกษา เพื่อเด็กชาติพันธุ์ที่มาจากพื้นที่ห่างไกล บนฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตาม พระราชปณิธานของสมเด็จพระศรีนครินทร บรมราชชนนีและสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาส ราชนครินทร์

รองศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย ได้ให้ข้อมูลว่าชื่อโพธิวิชชาลัย ได้รับแรงบันดาลใจมาจากพระราชนิพนธ์ หนังสือ “พระมหาชนก” ซึ่งคณะกรรมการโครงการ ก่อตั้ง ได้นำชื่อ “พุทธะเลิศมหาวิชชาลัย” กับ “โพธิยาลัยมหาวิชชาลัย” จากหนังสือ พระมหาชนก นำเสนอต่อคณะกรรมการ บริหารยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยพิจารณา โดย ในที่สุดที่ประชุมยุทธศาสตร์ มศว ก็เสนอชื่อ ในการจัดตั้งเป็น “วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ” ซึ่งนอกจาก

ชื่อแล้ว ยังได้นำสาระสำคัญเรื่องความอดทน ความมานะบากบั่น ความเพียรพยายาม ความไม่ยอมพ่ายแพ้ต่ออุปสรรคมาเป็น ข้อเตือนใจในการจัดตั้งโพธิวิซชาลัย เพื่อให้ บรรลุจุดหมายการจัดตั้งสถานศึกษาบนฐาน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การศึกษาสีเขียว

มศว เห็นคุณค่าและความสำคัญในการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในฐานะที่เป็นปรัชญาที่เน้นการพัฒนาแบบยั่งยืน เป็นปรัชญาของเศรษฐกิจที่ยึดโยงกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม จริยธรรมความดีงามการจัดการชีวิตความเป็นอยู่ที่เป็นสัมมาชีพ ตั้งแต่เศรษฐกิจพอเพียงแบบพึ่งตน จนถึงเศรษฐกิจพอเพียงขั้นก้าวหน้า โดยแม้จะเป็นเกษตรอุตสาหกรรม ก็เป็นเกษตรอุตสาหกรรมสีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ที่อยู่ร่วมกับชุมชนสังคมได้อย่างสันติสุข

การขับเคลื่อนแนวคิดการจัดการศึกษาสีเขียว หรือสร้างคนบนฐานคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย ผ่านกระบวนการความร่วมมือแบบภาคเครือข่าย หรือองค์กรเบญจภาคีในปี 2549-2551 ที่จังหวัดสระแก้ว ซึ่งประกอบด้วย ภาคีภาควิชาการ เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ การศึกษานอกระบบ (กศน.) ภาคีภาคราชการและความมั่นคง

เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด ภาคีภาคเอกชน เช่น บริษัท น้ำตาลขอนแก่น จำกัด (มหาชน) (KSL) ภาคีภาคประชาสังคมและสื่อ เช่น NGO ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติ และสื่อมวลชนในพื้นที่ และภาคีภาคประชาชน เช่น ชาวบ้าน และปราชญ์ในชุมชน

ทั้งนี้ โพธิวิซชาลัย มีเป้าหมายจัดตั้งในพื้นที่ภูมิรัฐศาสตร์จังหวัดชายแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จังหวัดสระแก้ว โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินมาเปิดวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มศว สระแก้ว เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2551 ก่อนดำเนินการรับนิสิตรุ่นแรก ตั้งแต่ปีการศึกษา 2552 และวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จังหวัดตาก ดำเนินการรับนิสิตตั้งแต่การศึกษา 2554 เป็นต้นมา และในอนาคตมีแผนที่จะไปจัดตั้งในพื้นที่จังหวัดสตูล น่าน และอุดรดิตถ์ รวมถึงมีแผนจะ

เปิดรับนิสิตในหลักสูตรผลิตครูชาติพันธุ์
คืนถิ่นการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนในปีการ
ศึกษา 2561 อีกด้วย

หลักสูตรการเรียนการสอนของโพธิ
วิชชาลัย ปัจจุบันมี 2 สาขาวิชา คือ สาขา
วิชา การจัดการภูมิสังคม และสาขาวิชา
การจัดการภูมิวัฒนธรรม สำหรับการเรียน
การสอน นิสิตชั้นปีที่ 1 และ 2 เรียนที่
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องค์กรักษ์
และนิสิตชั้นปีที่ 3 และ 4 ศึกษาในพื้นที่
จัดตั้ง ซึ่งทุกสาขามุ่งเน้นกระบวนการเพื่อ
ผลิตบัณฑิตคืนถิ่น อันเป็นการสนับสนุนการ
ปฏิรูปประเทศไทยสู่การพัฒนาชุมชนแบบ
ยั่งยืน

โดยหลักสูตรสาขาวิชาการจัดการทาง
ภูมิสังคม เป็นการศึกษาที่คำนึงถึงสภาพ
ภูมิประเทศ และสังคมวิทยาเกี่ยวกับนิสัย
ใจคอของผู้คน ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณี
ของแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน ส่วน
สาขาวิชา การจัดการภูมิวัฒนธรรม เป็นสาขา
ที่สร้างนิสิตเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรม
และศิลปะ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ
ป่าต้นน้ำในพื้นที่ต่างๆ สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

เรียกได้ว่านิสิตที่เรียนจบจากโพธิวิชชาลัย
จะได้ทำกิจกรรมต่างๆ มากมาย ทั้งศึกษา
ภูมิสารสนเทศทั้งเรียนรู้ศาสตร์ 6 มิติ เลี้ยง
ควาย ทำนา ขึ้นเขาลงห้วย ทำแผนที่
เรียนภาษาประเทศเพื่อนบ้าน เรียนวิชา

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จนได้รับการ
ขนานนามว่า **"บัณฑิตเดินตามรอยศาสตร์
พระราชอา"**

ลงพื้นที่ศึกษาปัญหาที่แท้จริงของชุมชน

อย่างไรก็ตาม เมื่อเริ่มต้นจัดการศึกษาที่
เรียกได้ว่าแปลกใหม่ในสังคม อุปสรรคปัญหา
ย่อมมีมากเป็นธรรมดา แต่รองศาสตราจารย์
อำนาจ เย็นสบาย และทีมงานไม่ได้มองว่า
เป็นปัญหาแต่อย่างไร กลับยึดหลักความเพียร
ในการทำงานให้สำเร็จเป็นที่ตั้ง

“ตอนแรกเราจะไปตั้งวิทยาลัยโพธิ
วิชชาลัยที่จังหวัดอุดรดิตถ์ แต่พบปัญหา
เรื่องแนวความคิดความไม่เข้าใจของภาคี
ต่างๆ ว่าการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียงมาเป็นหลักสูตรในการเรียน
การสอนจะเกิดขึ้นได้อย่างไร จะสำเร็จได้
หรือไม่ เมื่อที่นั่นทำไม่ได้เราก็ไม่ล้มเลิก
ความตั้งใจ เพราะนี่เป็นยุทธศาสตร์ของ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ต้องการ
จัดการความรู้เพื่อชุมชน เพื่อคนในสังคม
ที่สุดเราจึงผลักดันให้เกิดขึ้นได้ที่จังหวัด
สระแก้ว

ต่อมาเรื่องทำอย่างไรหลักสูตรจึงจะ
เป็นที่ยอมรับ เราก็เริ่มจากการเรียนรู้ปัญหา
ที่แท้จริงของชุมชนเพื่อนำมาเป็นหลักสูตร
เราเริ่มจากการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้
กับภาคประชาสังคม ภาคประชาชนซึ่งเป็น

ฐานราก ส่วนเรื่องอาจารย์ที่มาสอน เนื่องจากสาขาที่เราสอนเป็นสิ่งใหม่ อาจจะยังไม่มีอาจารย์ที่จบด้านนี้โดยตรง นอกจากดูเรื่องแนวคิดที่ไปด้วยกันได้แล้ว เราก็ดูเรื่องความเข้าใจและความมานะทุ่มเทเป็นหลัก

เราเปิดการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีปีแรก เมื่อปี 2552 รุ่นแรกนี้เราเปิดโอกาสให้เยาวชนในจังหวัดสระแก้วมาเรียน เพื่อสร้างฐานความรู้ ให้คนในชุมชนที่วิทยาลัยไปก่อตั้ง โดยที่นี้มีทั้งอุทยานแห่งชาติปางสีดา โรงเรียนกาสรกสิวิทย์ จังหวัดสระแก้ว มีเกษตรทฤษฎีใหม่เป็นฐานในการเรียนการสอนพอปีหลังก็เปิดกว้างให้กับทุกคนที่สนใจผ่านระบบแอดมิชชัน

ส่วนที่วิทยาลัยโพธิวิชชาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จังหวัดตาก นิสิตส่วนใหญ่จะเป็นเยาวชนกลุ่มชาติพันธุ์ ตอนนี้มีนิสิตจบไป 3 รุ่นแล้ว บางส่วนจบไปทำงานในตลาดหลักทรัพย์ ที่เกี่ยวกับการดูแลกิจการเพื่อสังคม บางส่วนทำงานในมูลนิธิ โครงการตามพระราชดำริ หรือทำงานด้านการพัฒนาชุมชน”

บริการสังคม สร้างแรงบันดาลใจให้บัณฑิต

ยิ่งไปกว่านั้น กล่าวได้ว่าสิ่งที่เห็นได้ชัดของโพธิวิชชาลัย คือการทำงานบริการสังคมอย่างเข้มข้น ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบหลากหลายด้าน เช่น การขอความร่วมมือ

หน่วยทหารพัฒนา กรมทหารราบที่ 21 รักษาพระองค์ เพื่อขออนุมัติใช้โรงสีข้าวพระราชทาน บ้านคลองทราย ตำบลหนองตะเคียนบอน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว เป็นฐานการศึกษาเรียนรู้ของวิทยาลัยโพธิวิชชาลัย และให้บริการแก่ชุมชนในหลายมิติ เช่น การเป็นสถานที่สีข้าวบริการแก่ประชาชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผ่านโครงการสัมมนา การฝึกปฏิบัติ

ที่สำคัญโพธิวิชชาลัย ยังกลายเป็นสถานที่หล่อหลอมสร้างแรงบันดาลใจให้นิสิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทั้ง 19 คณะ ให้เป็นผู้มีใจรักในการทำงานเพื่อสังคมผ่านการเข้าค่าย 4 วัน 3 คืนที่นี้อีกด้วย

รองศาสตราจารย์อำนาจกล่าวว่าโพธิวิชชาลัยสอนให้คนปลูกข้าวเป็นก็จริง แต่แท้ที่จริงแล้วกำลังปลูกคน สร้างคนที่มีความรู้และคุณธรรมเพื่อนำพาตนเอง ชุมชน และสังคมให้ฝ่าวิกฤติสังคมไปได้ การจัดการศึกษารูปแบบนี้ไม่อาจวัดจุดคุ้มทุนที่กำไร แต่วัดจากการสร้างคนดีให้เพิ่มขึ้นในสังคม เพราะนี่คือต้นทุนมนุษย์ที่สำคัญ